

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

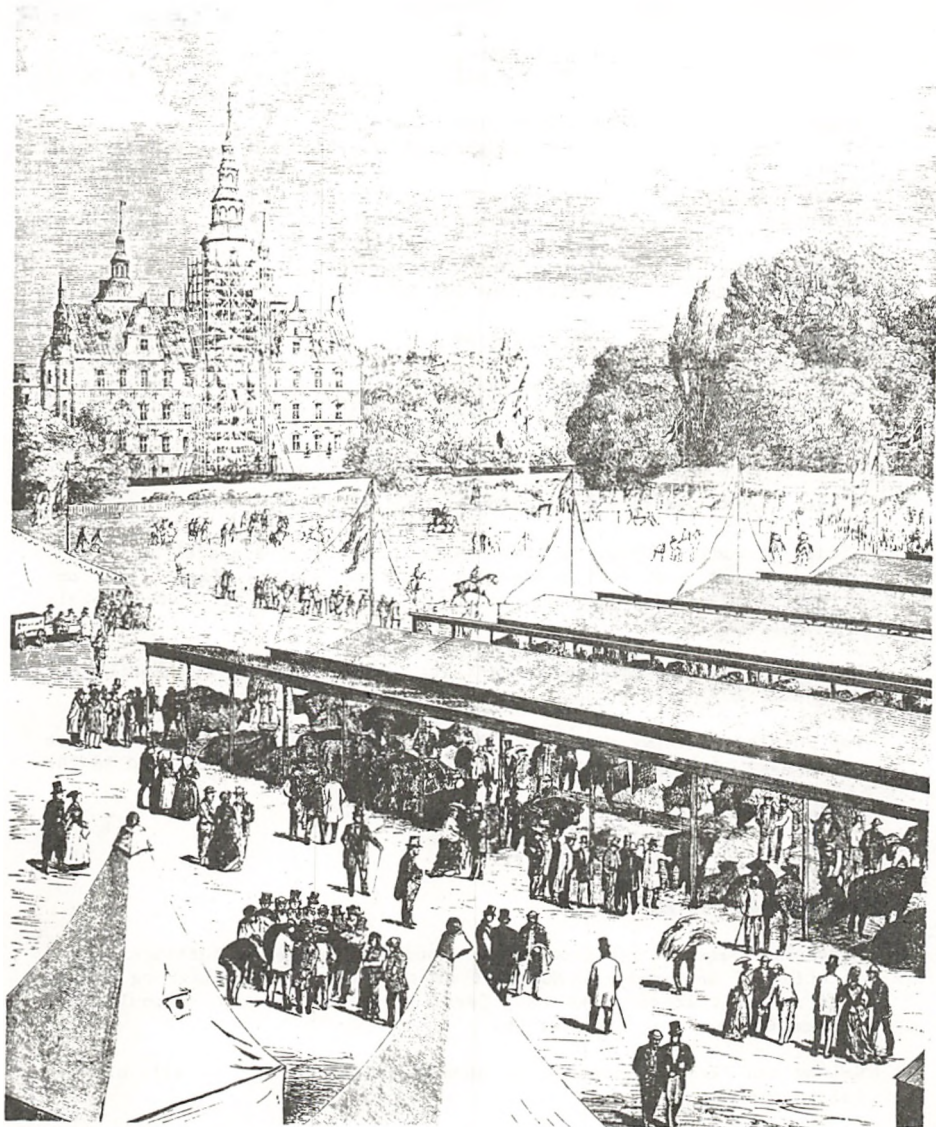
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

slægt og stavn

nr.1 Februar 1986

S L Æ G T O G S T A V N

ISSN 0107 - 539x

udgives af
SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

Formand: Jørgen Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - (02) 97 01 71

Kasserer: Lone Wredstrøm
St. Kongensgade 89, 2., 1264 K - (01) 32 79 13

Ansvarshavende
redaktør: Pia Bondesson
Nordre Røsevej 1, 2300 S - (01) 58 38 78

Øvrige redak-
tionsmedlemmer: Bjørn Sommer
Åboulevarden 14, 2200 N - (01) 35 23 89

Lone Wredstrøm

Grethe Aasberg
Mac Donald Alle 15, 2750 Ballerup - (02) 97 01 71

Tryk: Reproset, København

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer.

Bladet udsendes 4 gange om året - sidst i februar, begyndelsen af maj, midt i august samt midt i december. Hvis De ikke har fået bladet omkring disse terminer, bedes De rette henvendelse til Deres lokale postkontor.

Dead-line for indsendelse af artikler er 20. januar, 20. april, 20. juli samt 20. november.

For enkelte numre er prisen kr 10 eller i årsabonnement kr 40 (4 numre pr årgang), der kan indbetales på foreningens girokonto nr 2 20 86 28.

Indlæg sendes til: Nordre Røsevej 1, 2300 S.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.

INFORMATION FRA KASSEREREN

Mange har været i tvivl om Deres abonnementsnummer i forbindelse med betaling af kontigentet. Nummeret er stemplet bag på Slægt og Stavn. Over navnet står en række tal, først 3090, dernæst det personlige abonnementsnummer og til slut 00.

Selvom man ikke har noteret sit nummer på girokortet, er alle alligevel registreret.

MICROFISCH-SKÆRME

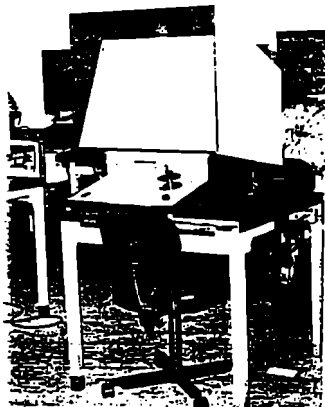
Da jeg har fået et meget rimeligt tilbud på Microfisch-skærme fra en virksomhed, der skal nedbringe sin brugte beholdning, og da udgivelse af arkivalier på fisch bliver mere og mere almindeligt, syntes jeg, at de skulle komme foreningens medlemmer til gode.

Jeg kan her nævne, at Landsarkivet for Sjælland er ved at udgive deres kirkebøger til en pris af kr. 6,- pr. fisch.

Prisen pr. skærm er kr. 500,-, hvor nyprisen er ca kr 2300,-. Lageret er ret begrænset.

Ved generalforsamlingen tirsdag den 18/3 1986 har jeg en prøve-skærm med til demonstration.

Aage Steen Jensen
Rosenørns Alle 57
1970 Frederiksberg C
tlf (01) 39 76 08

GENERALFORSAMLING

Der erindres om, at der afholdes ordinær generalforsamling

Tirsdag den 18. marts kl 19.00 på Frederiksberg bibliotek, Solbjergvej 25, 2000 F.

Dagsorden ifølge vedtægternes §4.

HJÆLP

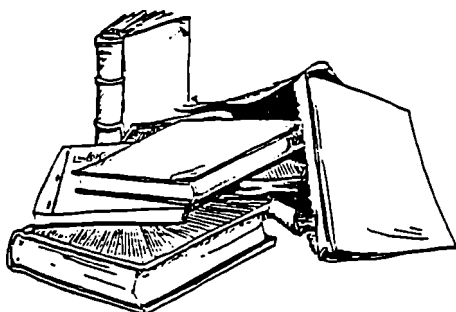
Bestyrelsen vil meget gerne høre fra medlemmerne - også med hensyn til foredragsemner og eventuelle emner til "Båring-kurset".

Det er svært for bestyrelsen at gætte medlemmernes ønsker. Så fortæl os om Dem.

DANSKE KANCELLI

I november 1985 holdt Otto Bendixen et spændende og lærerigt foredrag om Danske Kancelli.

Her blev der brugt nogle oversigter over kancelliets opbygning. Disse oversigter lovede vi at bringe i Slægt og Stavn, og dette vil ske i næste nummer, hvor der også vil følge en kort artikel om Danske Kancelli.

Tilvækst til Bogsamlingen

Brandforsikrings- og brandtaxationsprotokoller m.m. indtil ca. 1872.
LA Sj (Filmfortegn. 2) 1984.

Møldrup, Anna Elise: Gotisk skrift. 1960.

Historiske meddelelser om Kbh. 2 rk. I bd. hæfte 1-VIII.

3	-	V	-	-	9
4	-	IV	-	-	7-11
4	-	VI	-	-	1-2, 4-6

Årbog udg. af Historisk Samfund for Kbh. Amt. 1915-25 (med gl. Roskilde amt).

Danmarks Riges breve 1 rk 4. bd. 1200-1210
2 rk 3. bd. 1281-1290
3 rk 3. bd. 1348-1352
3 rk 4. bd. 1353-1356
3 rk 6. bd. 1361-1363

Love og forordninger 1660-1848, 1865-1885, 1891-1896.

Love og anordninger 1683-1904.

Slægt og Stavn 1984-85.

Privatarkiv Politidirektør Cosmos Bræstrup 1789-1870 2. udg. Rigsarkivet, 1979.

En svensk bog af interesse

ORDNA DITT SLAKTARKIV fra ICA bokförlag.

Kan bestilles hos: Svensk-norsk bokimport St. Kongegade 59a, 1264 Kbh. K.

Kirkearkivalier for Kronobergs, Gotlands, Kopparbergs, Västernorrlands, Jämtlands, Västernorrlands og Norrbottens Län, SCB's kirkebogs- og folkräknings materiale for perioden 1860-1897 samt en meget stor del af materialet fra krigsarkivet er blevet overført til mikrokort. Katalog samt kortsalg via SVAR, BOX 160, 80040 Ramsele.

Marianne Kitellys liv i København

Fortættelse fra sidste nummer.

Klammerisagen

Sagen fylder godt 16 sider i justitsprotokollen, og med megen møjle og besvær er det lykkedes at få stablet en nogenlunde nøjagtig oversættelse på benene, da skriften er så godt som ulæselig. Jeg gengiver så godt som hele referatet, da der hen ad vejen kommer små oplysninger, der er lettere at få med i referatets sammenhæng, dog har jeg udeladt en del gentagelser. Derudover konkluderer og kommenterer jeg referatet på de følgende sider, hvilket måske nok kan virke som dobbelt konfekt, men det har været umuligt for mig at skrive det på anden måde uden at miste noget under vejs, men da det jo ikke er tvungen læsning, står det enhver frit for at springe i teksten.

Den 16. maj dags eftermiddag kl. 4 1/2 nedsattes efter regimentsbefaling under forsæde af kaptain v. Kirschner, krigsforhør for at undersøge de nærmere omstændigheder ved underofficer Brunnings arrestation med videre en fra Brunning indgiven klage, som blev fremlagt.

Efter tilsigelse fra politiet mødte livjæger Peter Bigum, kattuntrykker, boende Hjortelængen 157.

Bigum indleverer også en klage, hvori hans hustru, født Stahl, forklarer følgende:

For omtrent 1/2 år siden har hun til Brunnings hustru beklaget sig over, at Brunnings børn udskældte hende, hvilket ofte var tilfældet, uagtet aldrig fortil, i den tid hun har boet i samme hus som Brunnings, at have givet nogen anledning fra sin side. Hertil svarer "hun" - Brunnings hustru: "Kanaille, vil du bryde dig om mine børn", hvorpå hun giver madam Bigum en ørefigen. Dette blev overværet af hendes mand, men ingen af dem havde gjort noget videre ved sagen.

Nogen tid efter, da madam Bigum en morgen havde været tidligt oppe, havde Brunnings hustru ladet en hende tilhørende baille stå på gangen, på hvilken madam Bigum slog sig. Hun udskældte Brunnings hustru og beskyldte hende for at have henstillet den omforklarede baille, hvilket hun nægtede. Sagen afgjordes med forlig.

Den i klagen anmeldte sag afvige løverdags eftermiddag da madam Bigum havde "væsk til tørris" ophængt på loftet, hvor Brunnings hustru

havde henlagt sengeklæder, som Brønnings ældste datter udbankede, og vedblev med meget længe, og herved besmudsede madam Bigums vadsk, anmodede Madammen Brønnings datter om at ophøre med bemeldte udbanking.

Brønnings kone kom straks til og ville slå madam Bigum, men blev forhindret heri af en oboist Andersen, som er ved musikkompagniet ved Holmen, herved fik oboisten en rift i ansigtet, og da Brünning på hustruens kalden kom til, slog han Peter Bigum over armen, hvorefter der endnu sås mærker, derefter fik Bigum et slag over ansigtet, hvorefter ligeledes såes knuder over Bigums næse.

Bigum og hans kone blev nu gjort bekendt med Brønnings klage, men benægtede indholdet i et og alt, men tillagde dog, at Bigum rigtignok havde haft et kosteskift, hvilket han havde brugt som forsvarsmiddel, men først efter Brønnings overfald med stokken.

Wilhelmine Bigum erklærede, at hun, da hun frygtede for endnu voldsommere overfald, hentede sin fars - skrædermester Stahls, boende Vitfeldsstræde nr. 312, tilhørende borgerskabsbrev, hvilket hendes mand betjente sig af for at få Brünning hæftet.

På givne foranledning forklarede begge de tilkaldte, at ingen af de øvrige husfolk betjente sig af loftet til rengjøring af sengeklæder, hvilket sker i gården.

Yderligere erklærede Bigums hustru, at husarofficeren fra hovedvagtten, som arresterede Brünning, så, at hun - Brønnings kone - truede med at slå Wilhelmine Bigum ihjeld og ville angribe hende igen.

Nu bliver Brünning fremført i retten - "løs og fri for bånd" - men som arrestant.

Corporal af 5. compagni Just Brünning, født i Isenburg, 35 år gammel, har aldrig tilforn været for protokollen i sit 7 år og 10 måneders tjenestetid. Corporalen har ej heller ved compagniet været straffet arbitrært (dvs. været for en krigsret). Han har heller ikke været opført i de almindelige retsprotokoller for dagligdags forseelser.

Ad faktum:

Han vedgår, at hans hustru for omtrent 1/2 år siden har slået Bigums hustru i den anledning, at hun havde beskyldt barnet for at være rødhåret og skældt hende ud, men "ikke et af mine børn bebreides og så sige", da Bigums kone selv er rødhåret.

I henseende til klammeriet afvigte løverdag forklarede han, at han blev tilkaldt af sin kone, som blev holdt fast af oboist Andersen, men da Bigum og hans kone gik til angreb på ham, greb han den

på gulvet, og som datteren havde brugt til udbankningen. Bigum havde givet ham et slag i tindingen, hvoraf han fremviste mærker.

I Henseende til bataillen blev denne sag med forlig afgjort.

Den 19/5 fortsætter retsmødet og hertil er indkaldt husets beboere som vidner, og nu gælder det den klage Brünning har indgivet om uretmæssig arrestation.

(Forkortet referat):

Marianne Brünning forklarede overensstemmende med sin mand, men tilføjede, at Bigums hustru bestandig og ved enhver lejlighed har tilladt sig utilbørlige udtryk over for hende, og "vanligt kaldt hende "Kielt-ring - Lem og Soldaterkram"." Hvilket hun kan bekræfte ved vidner. Med hensyn til udbankningen, erklærer hun, at det var sædvane, at loftet blev anvendt i så henseende og benægtede ivørigt at have truet Bigums kone.

Fremstod Susanne Mikkelsen i ægteskab med skomager Mikkelsen, som under eeds tilbud forklarede, at i løverdags eftermiddag, da hun var inde hos Bigums, sagde hans kone høit, at hun måtte påsige, at Brünnings datter, som var på loftet, intet stjal af hendes der ophængte vasketøj, samt udskældte Brünnings for "Luse- og Kielt-ringkram" uden nogen fra Brünnings, hans kones eller børns side given anledning. Endvidere erklærede hun, at Bigums kone sædvanligt tillod sig ovenanførte udtryk mod Brünnings små børn. Bigums hustru mentes at ville slå. Yderligere tilføjede hun, at Bigums kone udskældte Brünnings datter på loftet.

Skomager Mikkelsen forklarer i overensstemmelse med sin hustru, og tilføjer, at Bigum bevæbnet med en stok og hans kone med en ildrager slog løs på Brünning, som i nødværge greb stokken fra gulvet.

Johan Chr. Ganzenmüller, 17 år og konfirmeret, afgiver overensstemmende forklaring og tilføjer, at det kun var en tynd hasselstok Brünning betjente sig af.

Bigum og hustru bliver fremkaldt men benægter i eet og alt vidnernes forklaring. De begærer afhørt følgende vidner: Oboist Chr. Andersaen, boende hos løjtnant Falbe, Hasze Meier, portner ved Københavns arresthus og hans kone, Hjorteløngen 157, samt underofficeren af Prins Christian Frederiks reg., som arresterede Brünning, samt Kudsk Hansens kone Louise.

De havde dog intet mod arrestantens løsladelse.

Brünning forlangte erstatning for arrestationen og arbejdsforsømmelse.

GanzenMüller afgav frasagn som vidne på Brünnings gode opførsel.

Bigum nægtede at indgå forlig.

Efter dette retsmøde løslodes arrestanten, og forhøret blev udsat.

Den 19. maj 1815 fortsætter forhøret foreløst af Kaptain v. Holst.

Kontinuerende (fortløbende) bevis i sagen livjæger Bigum/corporal Brünning ved løjnant v. Møller af hans højhed Prins Chr. Fr. Reg.

Blev fremstillet: Corporal af 2. comp. Ole Berg - 38 år gammel, som afvigte løverdag eftermiddag til søndag havde vagt på Hovedvagten. Løverdag eftermiddag blev corporalen hentet til huset nr. 157 i Hjorteløngen for at arrestere corporal Brünning.

Corporalen antraf Brünning på værelset fuldtud vanligt med sit arbejde. Da corporalen adspurgte Bigums kone, hvem det var, han skulle arrestere, påviste hun Brünning, som straks uden mindste vægring og uden at tillade sig noget fornærmeligt udtryk mod Bigum eller kone, medfulgte til vagten. Ej heller har Brünnings kone i corporalens overvær brugt utilbørlige udtalelser mod Bigums kone m.m. Corporalen kan erindre, at Brünnings kone har sagt til Bigums kone: "Din Quin skulle arresteres med."

Denne forklaring blev indgået protokollen. Rigtigt tilført og tilføjet for samme, at da de sammen med Brünning gik ned ad trappen, og Bigums kone fulgte bag efter, tog Brünnings kone fat i Bigums kones kappe, som blev itureven.

Da intet videre var at tilføje dimitteredes vidnet.

Herefter fremstår følgende vidner, som ikke kan tilføje sagen noget nyt og ikke har overværet selve kamphandlingen:

Henriette, enke efter musikanten Kryger, 37 år gammel.

Anne Christine Hansen, kudske Nicolaj Hansens hustru,

Ane Elisabeth Gravesen, enke efter arbejdsmand Gravesen, 68 år gammel,

Lene Lund, pensionist Lunds kone.

Fremstod trompeter ved Søe Etaten Christian Andersen, 20 år gammel: Vidnets hukommelse er i de forløbne dage åbenbart blevet kendeligt svækket, nok har han lagt sig imellem, da Brünnings kone ville slå madam Bigum, men hvem der slog først erindrer han ikke. Slagsmålet mel-

lem Brünning og Bigum overværede han, men har ikke hørt Brünning true med hævn.

Han dimmitteredes.

Jørgen Ganzenmüller ønsker ikke at blive indblandet i uenighederne.

Vidbeforklaringerne blev nu oplæst for Ole Henrik Mikkelsen og kone samt Johan Chr. Ludvig Ganzenmüller.

Det anmærkes og godkendes, at corporalens arrestation i tirsdags er relaxeret og mødende dimitteret.

Den 30. maj 1815 dags formiddag kl. 9 optages sagen til doms.

.....

Underøgelserne har vist, at der fra Brünnings side ikke har været foretaget handlinger, som strider mod gældende retspraksis.

"Idet det under skomager, corporal Brünnings eget udsagn, og de under sagen afhørte vidner er tilstrækkeligt godtgjort, at han med stok slagen Bigum, men da det med skomager Mikkelsens og Ludvig Ganzenmüllers vidneudsagn er godtgjort, at han uden at være særlig voldsom, at være overfaldet af Bigum, det med oboist Andersen og Henriette Kryers enkes udsagn ikke er tilstrækkeligt godtgjort, at Brünning virkelig slog, eller at Bigum blev slagen, hvorfor han som følge fri for tiltale vil blive at frifinde og til at få godtgørelse af Bigum.

Thi kendes for ret:

"Corporal Just Brünning bør for tiltale i denne sag fri at være, og der gives ham ret til tiltale mod livjæger Peter Bigum for den på hans person efectuerede arrest. Således dømt af en eedsvoren krigsret den 30. maj 1815 og dommen publiceret".

Som sag betragtet, må denne sag vel henregnes til gemene husspektakler - men den giver i sin helhed ganske væsentlige oplysninger om de menneskelige forhold familien har levet under i Hjorteløngen. Den er blandt andet med til at befolke huset, og sammenholdt med ildstedsskatteopg. i 1812, 3 år tidligere er det muligt med ret stor sikkerhed at fordele beboerne på etagerne.

Trapperummet er som før nævnt anbragt midt i huset og lejlighederne opdelt i to og to henholdsvis til højre og venstre med en mod gaden og en mod gården.

Farvefabriquer Jørgen Ganzenmüller og hans søn disponerer over underste etage på nær 1 lejlighed til gården, der antagelig beboes af portner ved arresthuset Hasze Meyer, samt førstesalen på nær 1 lejlighed til gaden, der beboes af kudsk Nicolaj Hansen og hans kone Lene.

I 1812 boede denne familie på 2. sal til gaden. Ganzenmüller og denne familie er de eneste, der har boet i huset siden 1812, på de to enker nær, som godt kan have logeret hos Ganzenmüller som tyende, - henholdsvis som husholderske og tjenestepige. Jeg tipper Ganzenmüller til at være enkemand, da der ikke figurerer nogen madam i sagen, i så fald skulle det være mærkeligt, om hun som kvindelig beboer havde kunnet holde sig fuldstændig neutral og udenfor, da alle de øvrige kvinder har været involveret som vidner i sagen.

Hvilken etage, der er anvendt til beboelse og hvilken til farvefabrikation, fremgår ikke, men da det i almindelighed ansås for finest at bebo en stuelejlighed, så lad os antage, at det har været tilfældet. I så fald har Johan Ludvig, under udførelse af sit arbejde på førstesalen, været begivenhederne så nær "bemeldte løverdag", at han har kunnet afgive et udmærket vidneudsagn.

Farvefabrikanten har været til stede i retten som værge for sin søn, der som 17-årig ikke er myndig, og han ønsker forståeligt nok ikke at blive indblandet i skærmydslerne.

For 2. salens vedkommende vil jeg mene, at Brünning og Mikkelsen beboder de to lejligheder til gården, og Bigum og pensionist Lund de to lejligheder til gaden således, at når Bigum skal passere gangen for at nå hen til trappen, passerer de loftstrappen, som adskiller de to lejligheder til gården, foran hvilken den famøse "baille", som madam Bigum slår sig på, må være henstillet.

Ser man på beboernes placering på den sociale rangstige, er det kun Ganzenmüller, der kommer op i de højere luftlag som fabriquer, medens de øvrige rangerer så nogenlunde lige efter håndtering og indtjening, men derfor kan der godt være nogen, der personlig føler sig mere lige end andre, og til dem hører så afgjort Wilhelmine Bigum. Hun - gift med en livjæger - kattuntrykker - og datter af en skræddermester, skal tvinges til at bo dør om dør med Brünning. Kompetencestridighederne mellem de borgerlige korps og de hvervede soldater er ikke slut, jævnfør stridighederne i Nyboder i 1807, - de blev vel nærmest betragtet som vor tids fremmedarbejdere.

Afsløringen af Mariannes bedrageri overfor fattigvæsenet, hvor hun uretmæssigt tiltusker sig hjælp, kommer hende sikkert dyrt at stå.

Bod har hun vel ikke kunne idømmes, da man ikke kan plukke hår af en skaldet, og hun har muligvis påberåbt sig sin gode tro, som så er blevet taget for gode varer. - Enke med fire (fem) børn - den lille Johanne Dorthe svæver stadig i det uvisse, det er jo rigtigt nok. At hun så ikke har omtalt sit giftermål, ja, heri ligger forbrydelsen jo, men dels har hun ingen udvej set, og dels har hun vel som før nævnt ment, at det var en uforholdsmæssig stor byrde at lægge på den arme Brünningsskuldre med både forsørgerpligt og afbetaling på forgængerens begravelse.

Jeg er overbevist om, at det giftermål er arrangeret af hans kammerater og foresatte i hæren. Dels får Marianne en forsørger, og dels skaffer de ham et hjem og en kone, så han har et hjem, når han har ud-tjent.

Men rygtet er sikkert hurtigt løbet kvarteret rundt; der er ikke langt fra kasernekomplekset til Hjorteløngen. Madam Bigum har sikkert hurtigt vejret skandalen. Marianne må have følt det som at løbe spidsrod, når hun viste sig uden for huset, og børnene er sikkert heller ikke gået ram forbi. De der ligger i støvet tramper alle på, og hvorfor skulle gadens unger adskille sig nævneværdigt fra gadeunger til hver en tid.

Madam Bigums honette ambitioner har åbenbart taget så megen skade ved det "tarvelige" naboskab, at hun ikke lader nogen lejlighed gå fra sig til at lade galden flyde.

Marianne værger sine unger med næb og klør, og madam Bigums utilslørede hentydninger hensætter hende i sådant raseri, at hun klapses hende alvorligt af.

Man har indtryk af, at de to mænd har holdt sig lidt i baggrunden i håb om, at madammerne ordnede deres mellemværende selv, men på direkte opfordringer har de altså ikke kunnet undslå sig.

Men kronen på værket er alligevel til sidst, da Brünning som arrestant bliver ført ned ad trappen, og madam Bigum i triumf vil runde optøget af, så er der vel ikke noget at sige til, at Mariannes sydlandske temperament render af med hende, så hun flåer kappen af hendes hoved og hvæsser efter hende.

Det skal lige bemærkes, at Brunning i retsforhandlingerne kaldes Just til fornavn til trods for, at han i stambogen er opført under Joseph. Jeg går ud fra, det har været hans kaldenavn i hæren, ligeledes står det anført, at han er skomager. En meget almindelig bibeskæftigelse til supplerung af indtægterne.

Hvordan familien er kommet overens oven på disse sindsoprivende begivenheder, kan man ikke læse nogen steder, men husspektakler i så belastede boligmiljøer hører jo også nu om stunder til dagens orden, det kan måske være en af forklaringerne på københavnernes flyttedille. Jeg har bemærket, at det er inden for en ganske snæver radius man rokerer og som regel inden for det samme bykvarter.

Denne lejlighed er vel nok den ringeste, familien til dato har bebodt. Et værelse og en smal tarm til køkken med en åben skorsten, hvor der kun er plads til en "retterbænk", et par hylder, en tallerkenrække og lidt køkkengrej - lerkar og gryder, 1 pande og 1 kedel, en trefod til ildstedet, men sikkert tilstrækkeligt til at tilberede de yderst spartanske måltider, der har kunnet blive råd til. Grød, suppe kogt på kål, kartofler var ved at blive almindelige, roer, alt efter årstiden, lidt flæskesul ind imellem, måske indmad, som var typisk fattigmandskost, fisk og brød. Der var ingen bagemuligheder i de små lejligheder, så brødet har man måttet hente hos bageren, mælk fra et af de mange koholderier rundt om i byen har sikkert ikke været hverdagskost. Her har regimentsbrødet været et vigtigt supplement til kosten.

Den civile tilværelse.

Den 16. juli 1815 udgår Brunning af tjenesten som aftjent efter 12 års tjeneste og skal nu på anden måde tjene til familiens underhold.

Han går åbenbart ret hurtigt ind i sit gamle erhverv som linnedværsvend, og har som sådan en indtjening, der måske nok ligger lidt i underkanten af corporalslønnen.

Efter Schmidts død har familien været tynget af store bekymringer, dertil kommer, at den lille Marianne Elisabeth ikke er rask, og hun dør kun 1 3/4 år gammel.

Den 4. oktober 1816 bliver hun begravet fra Tysk ref. Kirke. Det er selvfølgelig en stor sorg for alle forældre at miste et lille barn, og på dette tidspunkt er Marianne yderligere belastet af et nyt svangerskab, og jeg ved ikke - måske kan det lille nye barn være en trøst for hende.

Tirsdag den 26. maj 1817, kl. 3 eftermiddag bliver lille Anne Christine født, og søndag den 3. august kl. 3 eftermiddag døbes hun i Tysk ref. Kirke.

Forældrene: Linnedvæversvend Joseph Brüning (reformert) og Marianne Gidelli (katolsk).

Faddere: Moderen, Madam Herman og frau Schneider, Jacob Corback.

Det er Anne Christine Brüning, der fører vor slægt videre.

Ved Anne Christines dåb hæfter jeg mig især ved, at moderen er indskrevet som første fadder, hun har åbenbart selv båret barnet. Det var ikke almindeligt, som oftest var moderen slet ikke med i kirken, da hun ansås for uren de første 6 uger efter en fødsel, og først herefter kunne indlades i kirken. Her er der gået godt to måneder, så dette skulle være overstået, men grunden kan have været Brünnings helbredstilstand, han er indlagt på Almindelig Hospital stue T. fra 17/7 til 29/7 1817, så han har nok ikke været så rask, at han har kunnet komme med i kirken.

Med hensyn til de øvrige faddere bemærker jeg forskellen i benævnelsen af de kvindelige faddere. "Madam" Hermansen og "Frau" Schneider, det angiver en standsforskel mellem de to, medmindre det er jordemoderen, men hun fungerede mange gange som fadder ved hjemmedåb, og barnet er jo et par måneder gammel, men det kan selvfølgelig være en bekendt, som har bistået ved fødslen.

Af mandlige faddere er det her Jacob Corbak, hvor det to år tidligere ved lille Marianne Elisabeths dåb var Carl Corbak - åbenbart gode bekendte.

Brünnings sygdomsperiode findes indført i Almindelig Hospitals patientprotokol 1817-23 Stadsark. Han er indlagt som betalende patient, 39 år gammel. Betalingen er højst sandsynlig blevet erlagt af Linnedvæversvendenes Tidepengekasse - sygepenge - men notater herom findes ikke i arkivet for dette tidsrum. Det er heller ikke oplyst, hvad han har været indlagt for, men man kom ikke på hospitalet den gang, uden at man var ganske alvorlig syg og enten skulle have foretaget et operativt indgreb eller man led af en smitsom sygdom, eller under ingen omstændigheder kunne blive passet i hjemmet. Det var kun for folk med stærke nerver og en god konstitution.

Sygdom, barnefødsel og dåb - alt sammen noget, der tærer på økonomien. Den sygehjælp han måske har kunnet få fra lauget, strakte ikke langt, men har de betalt hans hospitalsophold, som omfattede "Cour og Docter", var det dog bedre end intet.

Nu går der halvandet år, hvor jeg ikke har nogen føling med familien, men Brünning er i hvert fald kommet så meget til hægterne, at der er et lille nyt barn i vente.

Lørdag den 19. april 1819 kl 11 1/2 formiddag bliver hun døbt i Tysk ref. Kirke og får navnet Anne Philipine.

Faddere: Forældrene: Linnedvæversvend Joseph Brünning (reformert) og Marianne Gidellei (katolsk).

Ingen fremmede faddere. Det har været en meget enkel ceremoni. Den økonomiske situation har åbenbart ikke kunnet bære nogen ekstra belastning af nogen art, så de har foretrukket selv at bære deres barn til dåben.

Et par måneder senere bliver familiens vanskeligheder katastrofale, måske på grund af arbejdsløshed, måske på grund af sygdom - der er ingen hospitalsindlæggelser for perioden, men man kan jo også være syg hjemme.

Just Brünning står i hvert fald indskrevet i fattigvæsenets hovedmandtalsprotokol 1815 - 17 (S.A) til almisse fra søndag den 25. april 1819.

Han opgiver her sin alder til 39 år, profession linnedvæver, fødested Isenburg, hans ophold i byen til 11 år (altså ankommet til København 1808) og bopæl til Sølvgade 409.

Hans kone Marianne er 40 år og hjemmeværende børn:

Johanne Clare 14 år (må være Marie Clara Johanne),

Sophie Frederikke 9 år,

Ane Cathrine 2 år og

Ane Philipine 3 uger

(unøjagtige navne og aldersoppgivelser er såre almindelige).

Der bliver tilstået ham 2 brød og 8 Rd. pr. uge i almisse, heri indbefattet husleje.

Retten til at oppebære fattighjælp var afhængig af, om man havde opholdt sig 3 år inden for hovedstadens område. Havde man det, havde man erhvervet forsørgelsesret som indebar, at man, hvis man blev trængende,

kunne gøre krav på nødtørftig underholdning, d.v.s. føde, klæder, husly og varme, således at man kunne opretholde "Liv og Helsen".

Var man arbejdsfør, var det fattigvæsenets pligt at anvise egnet arbejde og i tilfælde af sygdom sørge for fornøden lægehjælp og medicin. Denne hjælp omfattede ikke alene de medlemmer, der var indskrevet som fattiglemmer i de forskellige institutioner, men også personer som på grund af sygdom var ude af stand til at erhverve det fornødne til sig og sin familie. Herudover havde fattigvæsenet pligt til at drage omsorg for at yde skolehjælp til forældre, der ikke havde råd til at holde deres børn i skole.

Man kunne altså enten optages på en af fattigvæsenets mange stiftelser eller for en vis periode modtage fattighjælp i sit hjem.

Den 10. august s.å. er situationen åbenbart blevet normaliseret, for da bliver Brünning udmeldt af protokollen efter begæring.

På dette tidspunkt er de to ældste piger sikkert kommet hjemmefra. Magrethe Theresia findes ikke konfirmeret i Tysk ref. Kirkes bøger, så hun er åbenbart før konfirmationen kommet ud at tjene og er så konfirmeret fra herskabets kirke.

Maria Catharina Dorthea er også kommet hjemmefra, hun bliver konfirmeret som 16-årig den 1/7 1819 fra Tysk ref. Kirke og er så derefter kommet ud at tjene.

Endvidere fremgår det, at Brünnings nu er flyttet tilbage til Sølvgade i nr. 409 - huset ved siden af 411, hvor de boede ved folketællingen 1801. Tiden i Hjorteløngen har sjensynlig kun været en afstikker.

Huset her hører til bebyggelsen ved Rosenborg Have. Det er omtalt af Torben Ejlertsen i Historiske Meddelelser fra København 1976.

I korte træk:

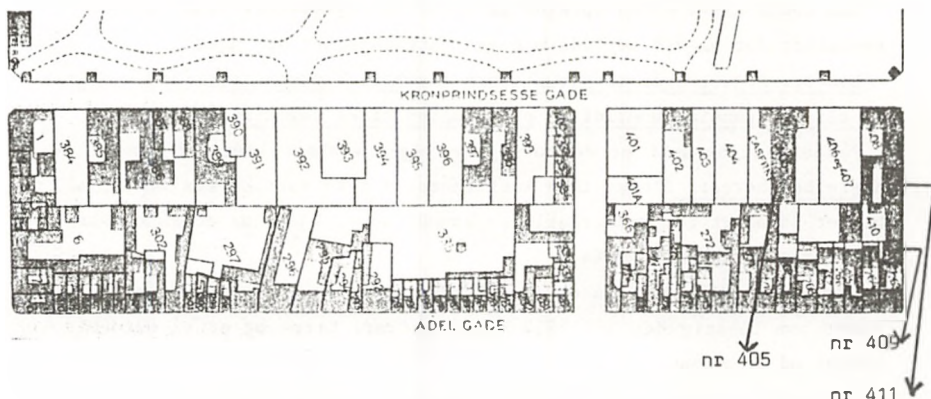
Det er bygget omkring 1801 af muremester M. P. Petermand og i modsætning til den øvrige bebyggelse her, - som var betydelig bedre end gennemsnittet af boliger for København, og den tilstødende Kronprinsessegade endda fortrinsvis for de bedre stillede, - bliver denne bebyggelse betegnet som en lejekaserne.

Bebyggelsen bestod af et forhus 9 fag langt og 4 etager højt samt et fritliggende baghus parallelt med dette. Inddelingen af lejlighederne på etagerne og adgangen til disse direkte fra trapperummet uden forstue, svarede til huset i Hjorteløngen, kun med den forskel, at man

her har 4 alen til loftet og lejlighederne for største delen består af 2 værelser plus køkken, 1 stue på 2 fag og 1 stue på 1 fag, køkkenet med åben skorsten, i det store værelse en bilæggerovn, på loftet brænderum og tørreloft. I gården 3-radet lokum og vandpost, på trappegangen trævaske til fælles benyttelse.

Huslejen faldt proportionelt opefter. Før krigen og inflationen fra mellem 40 Rd. til 24 Rd. årligt, men den er sikkert steget betydelig indtil 1819, hvor Brünning får 8 Rd. i ugentlig understøttelse bl.a. til huslje.

Det var væsentlig bedre boligforhold end i Hjorteløngen.

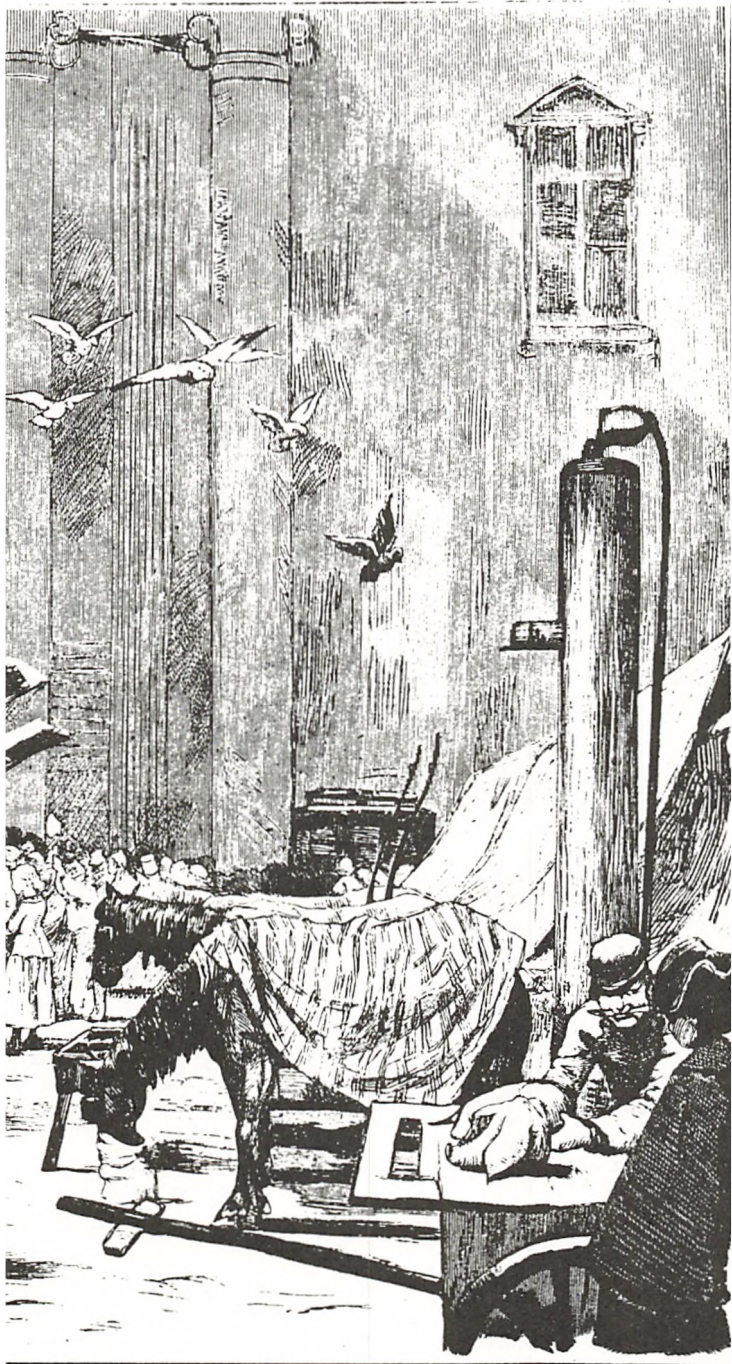
Stammer fra: Torben Ejlersen: Kronprinsessegade - et Københavnsk gadeanlæg og dets beboere.

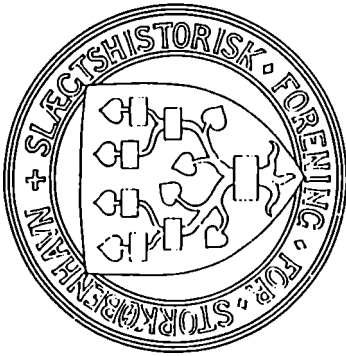
Københavns Universitet. Lokalhistorisk Institut småtryk nr. 9. Småtryk fra "Historiske meddelelser om København 1976.

Næste milepæl er Maria Klara Johannes konfirmation den 31/3 1822 i Tysk ref. Kirke, ca. 16 1/2 år gammel og vel sagtens ude som tjenestepige hos folk, der har tilknytning til kirken.

Brünnings helbred er ikke godt. Han er på nuværende tidspunkt betegnet som tøjmaker, det vil sige, at hvor linnedvæveren beskæftiger sig med finere lærreder og lign., arbejder tøjmakeren med grovere hørgærner og hamp til kannevas og sejl.

Han findes nu i Tøjmakersvendenes Laugsprotokol af 1819 (S.A.) igen i anledning af udbetalte tidepenge.

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORKØBENHAVN

arrangerer igen i år

FORÅRSUDFLUGT

Lørdag d. 24. maj 1986.

Turen går til Næstved & Gavnø. .

- Kl. 8.00 Start fra Valby S-station (nordsiden)Mellemtoftevej.
- 9.15 Ankomst til Næstved, hvor vi i ca. 1½ time går byvandring
i det middelalderlige Næstved med besøg i en kirke.
- 10.50 Afgang til Gavnø.
- 11.15 ankomst - - hvor der med guide bliver rundvisning
ca.1 time i kirken og på slottet (malerisamling).
derefter ca. ½ times rundgang i blomsterparken.

- Efter middagen kører vi øst på, kigger på et par kirker undervejs og drikker så eftermiddagskaffe et hyggeligt sted, inden vi igen kører nordpå til København -
- 18.00 seneste forventede ankomst til Valby station.

Pris for deltagelse incl. bustur, guide, entre, middag og eftermiddagskaffe med brød

pr. person kr. 195.-

Tag familien med på en dejlig forårstur - turen er for medlemmer m/pårørende.

Tilmelding senest 1. maj ved indsendelse af beløbet til kassereren på

postgirokto. 2 20 86 28.

EVENTYRSLOTTET PÅ BLOMSTERØEN GAVNØ

SLOT OG MALERISAMLING
TULIPANUDSTILLING I MAJ
Roseshave - Røsegården - Røse gården
Cafeteria i parken - Cafeteria iin Park - Cafeteria in the Park
INFORMATION 03-80 02 00

GAVNØ

Tidepengene er udbetalt til Almindelig Hospital efter regning.

I kancelliets resolution af 19/10 1815 - betaling for patienter i kur og pleje i overensstemmelse med Frederiks Hospital er priserne:

For fællesstue:	Ordinær pleje	7 Rd.	63 Sk.
	Bedre pleje	10 "	90 "
Enkelte værelser:	Ordinær pleje	9 Rd.	39 Sk.
	Bedre pleje	12 "	66 "

1820 var der en belægning på hospitalet af 395 sygesenge + 22 senge til gangkonerne.

Der er enkelte divergenser med hensyn til tidspunkter mellem Hospitalets protokol og Tøjmagervendenes Laugsprotokol, men ellers stemmer de så nogenlunde overens, så jeg nøjes med at referere laugsprotokol-len.

Regning til Oldgesel Buchard fra Alm. Hosp. for tidepenge til 23 svende af 13. oktober 1822.

Her er betalt for Brünning i sygepenge Doctor og Cour 5 Rd. 11 Sk. (iflg. hospitalet indlagt 15/10-29/10).

Ialt er der for svende indlagt på hospitalet betalt 126 Rd. 4 Mark 10 Sk.

Protokol 1823 nr. 84.

Regning fra hospitalet af 31. december 1822.

Tidepenge for Just Brünning i 2 uger og 1 dag - 8 Rd. 5 Mark og 9 Sk. indlagt 28/10-18/11.

Regning af 30. juni:

Tidepenge for Just Brünning i 3 uger og 1 dag - 13 Rd. 9 Sk. indlagt fra 6/5-27/5.

13. juli er der yderligere en regning til Oldgesellen for Tidepenge, Cour og Doctor på 3 Rd. 2 Sk., men her findes han ikke i hospitalets-protokol, så det er muligt, at han ikke har været indlagt.

Protokol 1824.

Regning af 18. januar - (åbenbart betalingsdagen december regningen for Gesellerne - Handschue, F. Clausen, J. Bryning, W. Burch, F. Nexø, C. W. Ulrich, O. M. Hundbye og F. Nexø - ialt 178 Rd. 3 Mark og 11 Sk.

Det fremgår altså af ovenstående, at Brünning også har været indlagt i december måned, men tidspunktet og varigheden er ikke specificeret.

Han findes ikke i hospitalsprotokollen. så han har nok ikke været indlagt, men er gået til behandling.

I hospitalsprotokollen er Brønnings alder opgivet forskelligt, så at hans fødselsår kommer til at svinge fra 1788 til 1783.

Der har åbenbart været ret stor sygelighed mellem avendene og navnlig i årets mørkeste måneder, men det har sikkert også nok været hårdt arbejde at bakse med så groft tøj, mekaniseringen var ikke så vidt fremskreden på det tidspunkt, så jeg tvivler på, at den er trængt ind i alle virksomheder, selvom væveindustrien for en stor del var samlet i store væverier.

Arbejdstiden var lang og fritiden sparsom, arbejdsforholdene efter vore krav ufattelig dårlige, uopvarmede rum, med træk og fugt. Arbejdsbeskyttelse var der ikke noget der hed, selvom laugskråen havde visse regler, der skulle overholdes både af mestre og avende.

Midt i denne svære sygdomsperiode den 25/7 1823 bliver Sofie Frederikke konfirmeret i Tysk ref. Kirke. Hun er nu 14 år og altså moden til at komme hjemmefra.

Det har været en bekymrerlig tid for familien med så lange perioder af sygdom og rekonvalescens, for nok er Brønning udskrevet fra hospitalet som restitueret, men det er jo ikke ensbetydende med, at han har været i stand til at genoptage sit arbejde lige med det samme.

Der findes ingen bevarede sygejournaler fra Almindelig Hospital, så det har ikke været mulig at få oplyst, hvad han har fejlet - det kan være en organisk sygdom, det kan være en smitsom sygdom som tuberkulose, eller tyfus - måske eftervirkningerne af disse - eller alderen og det slidsomme liv han har haft både i hæren og i sit civile liv. Det kan være underernæring, et langvarigt spiritusforbrug, manglende hygiejne - det gamle ord om, at "renlighed er en god ting, sagde kællingen, hun vendte sin særk nytårsaften", har sikkert ikke været helt ved siden af. Hvordan skulle folk også få lejlighed til regelmæssig vask og renlighed med de trange og uhygiejniske boligforhold, og hvor skulle de få penge fra til skiftetøj. Ser man i skifterne, er det meget få beklædningsstykker, der almindeligvis nævnes. Når hver dråbe vand skal hentes ved en post og tøjet vaskes i gården, begrænser det yderlig mulighederne for personlig hygiejne, så den har vel ikke strakt sig meget længere end til lidt kattevask i ny og næ, og så ved højtidelige lejligheder en lidt grundigere renselsesproces.

Stanken fra beklumrede værelser, overfyldte retirader og alt muligt affald og spildevand i rendestene har ikke været noget for de sætte næser.

Med hensyn til personlig badning havde vi en gang først i 1930'erne besøg af et gammelt øgtepar, og konen fortalte frejdigt, at hun så godt som aldrig vaskede sig på kroppen. Jeg stirrede med rædsel på hende, men hun forklarede, at hun altid inderst på kroppen havde en groftvævet hørgarnsærk, og den skrubbede og masserede hendes hud, så den var hvid og blød som silke. - Ja - så var der jo kun hoved, hænder og fødder tilbage, og det krævede jo ikke andet end en sjat vand i et vaskefad.

Den offentlige renovation lod meget tilbage at ønske. - Det københavnske drikkevand indbød ikke til nydelse, - tyndt øl og brændevin, det vidste man hvad var. Skreg ungerne, så blev en klud med brød dypet i brændevin, stukket i munden på dem til beroligelse, - ikke noget under, at brændevinen blev en trøster og opstrammer, der som naturligt nydelseemiddel indgik i dagligdagen. De fælles lokummer i gården, en oplagt smittekilde - gadens skarn, sengehalmen i de fattiges gader, godt beføngt med utøj, læssedes ved flyttedagstid ud på gaderne, d.v.s. to gange om året. Hertil kom lægevidenskabens ukendskab til antiseptik og til bekæmpelse og forebyggelse af smitsomme sygdomme - faktorer, der efter vor levevis, krav og viden gør det ganske forståeligt, at levealderen var så lav og at navnlig børnedødeligheden var så stor.

Det er selvfølgelig umuligt at vide, hvordan den almene sundhedstilstand har været i familien Brünning, før Brünning de sidste par år begyndte på sine mange hospitalsindlæggelser. Børnene har naturligvis ikke kunnet undgå de almindelige børnesygdomme.

Af de 8-9 kendte fødsler Marianne har haft, har hun mistet 3-4 børn. Der er stadig spørgsmål ved Johanne Dorthe - og det var ikke nogen unormal børnedødelighed i en familie.

Nu skal dertil siges, at selv om boligen har været nok så trang, var det af stor betydning, at det var et yderkvarter med store grønne områder og frisk luft fra Øresund - i modsætning til den indre by, hvor brandene og bombardementet i 1807 havde ødelagt så store dele af kvartererne, så folk måtte klumpe sig yderligere sammen i de resterende

boliger, da der stadig var en demarkationslinie uden for voldene, som ikke måtte bebygges.

Det kunne tyde på en hel god sundhedstilstand i almindelighed og gode, sunde arveanlæg i særdeleshed, både Brünning og Marianne når den normale levealder for tiden. Vores Anne Christine når at blive 83 år, hendes søn 80 år og de fleste af hans børn både 70 og 80 år.

Det skal her bemærkes, at jeg kun har bestræbt mig på at følge min linie - Anne Christine, hendes søskende kan for de flestes vedkommende ikke følges meget længere end til konfirmationen, et par til deres giftermål. Deres tilknytning til Tysk ref. Kirke er ikke opretholdt, og ved giftermål går de ind under mandens navn. Så vidt jeg har kunnet se, har den ældste søster holdt forbindelsen ved lige med Anne Christine.

For at vende tilbage til Brünning - så forsvinder alle oplysninger om ham sporløst efter den sidste udskrivning af hospitalet. Jeg ved, at Marianne dør som enke i juli 1824, men al kulegravning af diverse kirkebøger, begravelsesprotokoller, skiftejournaler er resultatløse. - Efter Heinrich Schmidt er der dog et skifte, men her - intet -.

To forsvundne søgtemænd - det nægter jeg at tro. Min teori gik i dette tilfælde ud på, at han måtte være kommet af dage uden for hjemmet og som ukendt bragt til et lighus i tidsrummet december 1823 til 22. juli 1824.

En sidste gang generede jeg Stadsarkivet, og her fandt man frem til en person ved navn Brenning i protokol over "Begravede og Døde af fattigvæsenet 1814-24".

Alt taler for, at det er Brünning. At navnet er stavet med e, ja - det har været stavet både med y og ø og U hen ad vejen, skrivefejl kan ikke undgås. Professionen passer og tidspunktet er sandsynligt.

"Nr. 4223 Brenning.

Ved synsforretningen blev oplyst, at denne døde var væversvend, og at hans navn var som anført".

Ligsynsforretningen blev foretaget af Kongens Foged Etatsraad Carstens "Ved Synsforretningen, som den 24. December blev afholdt i et Smedeværksted i Sidehuset i Adelgade Nr. 292 var til Stede Kleinsmedemester Johan Frederik Kummel, tvende Smedemestre som forklarede, at denne døde havde anmodet ham om at ligge i en Seng som stod i forannævnte

Værksted, hvilket han tillod, men befandtes om Morgenen at have hængt sig, som ligeledes blev set af Tømmersvend Carl Stolle Petersen, der vedstod som Vidne, han var iført (er ikke omtalt i forretningen). Han blev henbragt i Liighuset ved Langebroen".

Brünning må have følt sig syg og elendig på gaden, og har åbenbart ikke orket at slæbe sig hjem. Det har antagelig været ved fyraftenstid - det er muligt, at han har kendt smeden - det kan også være, at han er blevet henvist til sidehuset, hvor smedemesteren åbenbart har haft en seng stående i værkstedet - formodelig for de farende smedesvende, han tog i arbejde.

Brünning har opgivet sit navn og sin profession, da det jo er opgivet ved ligsynet. Smeden har forbarmet sig over ham og ladet ham lægge sig på sengen. Der har sikkert også været varmt og godt i værkstedet, men i nattens løb, når ilden er døet hen på essen, og hans tilstand ikke er blevet bedre, har han følt alt så håbløst, at døden har været hans eneste vej ud af lidelserne.

Måske har han også haft den tanke, at Marianne og børnene klarede sig bedre alene end med en syg, uarbejdsdygtig mand. Sygdommen - vinterens slud, kulde og mørke - udsigt til en trist og elendig julehelg - måske hans forhold til Marianne - flere forskellige faktorer har spillet ind.

Efter vores velfærdsmålestok skulle man tro, de har haft det ganske forførdeligt, men levestandarden var meget lav, og når den er nogenlunde ens for størsteparten af befolkningen, skal den jo ses i relation hertil. Man må vel heller ikke se bort fra, at det ofte er alle de gange, hvor det er gået dårligt for dem, så det offentlige bliver blandet ind i sagen - altså fortrinsvis de mørke sider det har været muligt at få indblik i - for selvfølgelig har de også haft deres glade sunder med ture på volden og fælleden - paraderne - den kongelige familie i Frederiksberg Have på søndags-sejltur, arealerne uden for voldene - venner at komme sammen med, en blanding af glæder og sorger som i ethvert liv.

Stædighed - optimisme - arbejdsglæde - humoristisk sans er karaktertræk, der er meget typiske for slægten der kommer efter, så hvorfor ikke tro, at de også har været fremherskende for disse to.

Det har været en ventetid med angst og bæven for Marianne, da Brünning ikke kommer hjem til aftenen og natten. Hun har sikkert været dybt bekymret for ham i forvejen på grund af hans sygdom. Der kan jo godt have gået ret lang tid før hun får kendskab til, hvad der er sket. Familien bor i Vognmagergade, ikke så langt fra Adelgade 292, men i et andet kvarter, hvor de måske ikke var så kendt som i Sankt Anne Vester, hvor de har boet i al den tid de har været i København.

Hvad gør man i en sådan situation - forhører på hospitalet, på arbejdspladsen, gennemsøger de gader han plejer at færdes i, men de ligger øde og mennesketomme. Belysning og udstillingsvinduer kendtes ikke som nu; et skilt over døren, et par genstande i et vindue tilkendegav hvad man handlede med, kælderværtshuse var der mange af, men vist ret tvivlsomme for en kone at henvende sig i.

På et eller andet tidspunkt har hun selvfølgelig fået besked om sin mands fortvivlede handling, vel sagtens gennems sladder i kvarteret, hans navn blev jo forkerkt indført i protokollen ved ligsynet og hans bopæl var ukendt.

Marianne står igen over for en situation, som hun må føle både sørgelig og ydmygende. At tage sit eget liv var en alvorlig og forbryderisk handling, forstået på den måde, at den ulykkelige herved fortabte sin ret til at komme i indviet jord. Disponerede han over værdier, havde staten ret til at overtage disse, men det har nu nok ikke været aktuelt i dette tilfælde.

Brünning er blevet begravet på fattigvæsenets regning som ukendt mandsperson på et stykke frijord staten disponerede over til det samme på Assistentens Kirkegård. - Kort proces.

Det er også den naturlige forklaring på, at han ikke er registreret i skifteprotokollen og ikke indført i nogen kirkebog.

Det var en dybt tragisk afslutning på et langt og slidsomt liv. Jeg tror, han har været en god og venlig mand, og den opgave han gik ind til ved sit giftermål med Marianne, var jo næsten umulig at løse uden store bekymringer og afsavn.

Nu er Marianne alene med de to små piger, og man må håbe, at de ældre søskende har været i gode pladser hos venlige herskaber - men deres muligheder for at hjælpe moderen har ikke været store, dels var friheden begrænset til ganske få tidspunkter om måneden, og hvad rede penge

angår har det sikkert også knebet, da lønningerne ikke var store og ophold og beklædning plus andre fornødenheder indgik i betalingen.

Marianne er således alene om at forsørge de to små piger på 6 og 4 år. Det er muligt, at hun har fået nogen enkehjælp af tøjmagerlauget, men det fremgår ikke af tideprotokollen, og andet findes ikke. Hun har ikke selv søgt fattigvæsenet om hjælp. Der er i hvert fald ingen indførsler, men fattigforstanderne i de forskellige distrikter havde også en vis opsøgende pligt, og noget tyder på, at hun har været nød til at sætte børnene i pleje allerede i marts måned hos skomager Elias Christiansen og hans kone i Holmensgade 112.

Marianne bor nu i Vognmagergade 79³ hos universitetsbogbinder H. Berg, og her har hun i hvert fald boet fra oktober flyttedag 1823, altså også medens hendes mand levede.

Huset består af et forhus og et baghus i hvis øverste etage er fabriksvinduer, hvilket kunne tyde på, enten at bogbinderen har haft sin virksomhed her, eller har lejet lokalerne ud til anden virksomhed. Det sidste er nok det sandsynligste, da det er ældre folk med voksne børn, der for de flestes vedkommende sidder som håndværksmestre rundt om i landet.

Trediesalen består af en trefagsstue med malet loft og hvidtede vægge - til opvarmning og madlavning en vindovn med tromle og rør, desuden til gården 1 værelse på 1 fag 3 1/2x6x3 alen, bræddeloft og malet, en bilæggerovn, desuden et køkken også med bræddeloft, hvidtede vægge, åben skorsten, anretterbord, hylder, kælder (antagelig spisekammer), dernæst en mørk gang også med bræddeloft, hvidtede vægge og i samme et skab i "2'de afdelinger".

(Oplysningerne om boligen er hentet i Stadsarkivet i en ansøgning fra bogbinderens enke af 19/2 1824 om besigtigelse og vurdering af huset i anledning af skifte i boet efter bogbinderen, der dør 11/12 1824).

Hvor meget af denne herlighed Marianne disponerer over, vides ikke, men efter den gæld hun efterlader sig i husleje i sit bo, er det sikkert kun den halve lejlighed, det har drejet sig om.

Det har ikke været nogen helt dårlig bolig, hun har heldigvis ikke været henvist til at bo i de obskure logihuse, hvor klientellet og forholdene var gruopvækkende forfærdelige.

Bogbinderens beboede selv en af lejlighederne i huset, og da jeg synes, det kan have interesse, har jeg til en sammenligning noteret hans effekter ved boopgørelsen i februar 1824. Hans lejlighed rummede bl.a.:

2 spejle i mæghoniramme
3 fag gardiner
1 bord, 1 sofa, 6 stole, 1 dragkiste, 2 små kommoder, 1 hjørneskab med glasdøre, 1 seng med omhæng, hertil 4 dyner, 3 puder, 1 lagen,
1 tinlysestage, 2 fade, 14 tallerkner, 1 fad, 1 ildgryde.

Tingene var ikke vurderet, da enken søgte om at hensesidde i uskiftet bo.

Disse ting har sikkert været af en vis kvalitet, men sammenligner man boet efter Schmidts med dette, er forskellen ikke så stor. Forskellen har sikkert ligget i de værdier, bogbinderen har haft på kistebunden eller i strømpeskafterne; - han var jo husejer til en ret anseelig ejendom.

Mariannes liv har været rigt på dramatiske begivenheder. Nogle forholdvis rolige år har der vel været ind imellem, men til sidst har den ene sorg og ulykke efter den anden ustandselig ramt familien. Det har været en kamp på liv og død for at skaffe det fornødne. Man har indtryk af, at de har kæmpet med næb og klør for at værgе børnene og give dem så megen trykthed som mulig, ellers ville der heller ikke have været noget sammenhold mellem søskende, som jeg har en fornemmelse af, at der har været måske som følge af, at de nok er blevet betragtet som uønskede fremmedelementer - tyskere var ikke for velsete i disse år med smalhals i befolkningen, dertil havde de indtaget en for dominerende rolle tidligere.

Jødemishag spillede ind på et vist tidspunkt, og om det har været en medvirkende årsag til, at Joseph Brüning nogle steder bliver kaldt Carl, eller det er Schmidt, der spørger, ved jeg ikke.

Schmidt har nok været en lys type - i hvert fald er eet af hans børn rødhåret, medens Marianne og Brüning, som jo er Anne Christines forældre, har været små lidt tætte personer med mørkt hår og mørke øjne - og temperamentet - åh ja, det får man en lille fornemmelse af i referatet af retsagen. Det er forøvrigt også ret gennemgående træk hos deres efterkommere, desuden en stædig nægten at lade sig slå ud.

Månederne efter Brønnings død må have været ganske forfærdelige for Marianne. Hun har mistet sin mand og forsørger, og man har ikke grund til at tro andet end, at det har været en stor sorg. Nok er ægteskabet indstiftet af praktiske grunde, men derfor kan der godt komme et udmærket kammeratskab og ægteskab ud af det.

Dernæst kommer den svære beslutning hun må tage at få børnene sat i pleje hos en fremmed familie, men her kunne de dog få betydelig bedre vilkår, end hvis de skulle på en af de københavnske institutioner, og dertil kom, at moderens kontakt med børnene stadig kunne opretholdes.

Mariannes helbred har været vaklende et stykke tid. Den 30. juni 1824 bliver hun indlagt på Frederiks Hospital som "fattig og uformuende til Cour og Pleie" under nr. 107 (Patientprotokol 1824, Medicinsk Afd.).

Dette ophold varer i 23 dage, hun er indlagt for en leverskade, som ikke er nærmere defineret, men højst sandsynlig en lidelse, der har voldt hende smerter og ubehag et godt stykke tid, før hun er nødt til at lade sig indlægge.

Dette ophold varer i 23 dage og den 22/7 1824 kl. 2 eftermiddag afgår hun ved døden, dødsårsagen er i kirkebogen opgivet som leverskade. Hun er indlagt fra sin bopæl, Vognmagergade 79, 3. sal, enke efter væversvend Carl Brünning.

Ifølge kongelig reskript af 6. oktober 1786 kan stiftelsen tilkomme om hun dertil har efterladt formue pr. dag 21 3/7 skilling - 21 Rd. 2 Mark og 9 1/7 Skilling. Frederiks Hospitals inspektionskontor 23. juli 1824". Meddelelse til skiftekommissionen.

Landsarkivet behandlingsprotokol 5 - pag. 343.

Anno 1824 d. 24 July indfandt skiftekommissionen sig i huset Nr. 79 i Vognmagergade for at foretage skifte i boet efter linnedvæversvend Carl Brønnings enke, Marianne Brünning, som i går er død på Frederiks Hospital og nu fremlagt anmeldelse fra samme dato 21 Rd. 49 1/7 Sk. hvorved dette bo fordres.

Hermed tiltræder datteren Sophie Frederikke som anmeldt, at afdøde efterlader foruden hende 5 døtre, hvis navne og alder nærmere kan opgives.

	Rd.	Mark
1) 1 gl. sengested	2	
2) 1 dyne og nogle gamle vår, 1 lagen	2	
3) 2 hovedpuder	1	- 2
4) 5 gl. stole, 3 borde	1	- 2
5) 1 umalet bord		- 3
6) 1 kaffekedel - 1 kaffemølle - 1 trefod	1	-
7) 1 jernpande - 1 vandspand - 1 baille		- 4
8) noget gl. ler- og stentøj		- 3

De anførte effekter forbliver så til videre foranstaltning og behandling blev til videre udsat.

Den 26. juli 1824 bliver Marianne begravet på Tysk ref. Kirkegård i en alder af 44 år, 2 gange enke. Dødsårsag en leverskade.

Marianne er ført direkte fra Frederiks Hospitals lighus til Tysk reformert Kirke - sikkert en såre enkelt ceremoni. Om der ovenfor har været tale om begravelsesfølge, er vel tvivlsomt. Brude- og begravelseslagenet er stadig til stede i boet, som overgår til:

Anden behandling.

Afgangne Marianne Brünning, Carls Brünnings enkes bo.

Den afdødes datter Grethe Theresia Schmidt mødte og tilkendegav, at hun havde betalt den afdødes begravelse og derfor udlagt 20 Rd. på regning, og at der desuden skyldes i boet i husleje 9 Rd. 3 Sk., men da hun ikke vedgår denne leje og hun tilkommer vederlag for begravelsen, så begærer hun sig derfor udlagt boets effekter andraget til værdi 9 Rd. 4 Mark.

Husværten bogbinder Berg var tilsagt men ikke mødt.

(sign.) Grethe Theresia Schmidt (m. ført hånd).

L.A. Dokumenter og Erklæringer - 5-416 1824.

Fremlagt i skiftekommissionen d. 4/8 1824.

At undertegnede som anført intet har imod at Grethe Theresia Schmidt bliver udlagt det indboe, der er efter hendes afdøde moder, Brünnings enke.

København, den 4. august 1824. (sign.) H. Berg
Universitetsbogbinder

Døden er en naturlig afslutning på livet, men det er højst forskelligt, hvordan den bliver betragtet af de mennesker, der står over for den, alt efter hver enkelts indstilling til liv og død.

Marianne har vel kæmpet sin kamp til ende, og sikkert set døden som en befrier, hendes eneste virkelige bekymring har nok været de to små pigers skæbne, men den tilværelse, de har kunnet få hos skomagerfamilien, har været langt bedre og sikrere end den, hun kunne give dem, og med den overbevisning har hun sikkert kunnet lukke sine øjne i fred.

Med disse ord vil jeg tage afsked med VI. slægtled i familien og ikke uden en vis vemod, for dette afsnit har optaget mig utrolig meget, det livsmønster jeg her har tegnet, er stykket sammen af hundrede små oplysninger mange steder fra. Jeg har levet og lidt med dem, og jeg håber, det er lykkedes mig at give dette videre på en sådan måde, at det samtidig har givet et alment billede af menneskenes tilværelse i begyndelsen af 1800 tallet - den mest sårbare gruppe - alle de, der ikke har efterladt sig noget eftermæle, og som det derfor er vanskeligt at forestille sig noget om.

Indsendt af: Elisabeth Olsen
Korsgårdsvej 24
2920 Charlottenlund

Kronprinsessegade. Akvarel af H. G. F. Holm ca. 1850

GENEALOGICA

Andersen, Lykke

Bibliografi over danske "stater" 1913-1981. Danmarks Biblioteksskole. Kr. 97,60 (01.6993)

Sloth Carlsen, Søren

Djursland: Historisk-topografisk bibliografi. 4. udgave. Eget forlag, Nyvej 18, 8543 Hornslet. Kr. 150,- (01.764).

Hedegaard, Ruth

Nordjylland i forandring: En bibliografi om bygninger og anlæg i Nordjyllands Amt 1850-1950. - Søby Sekretariatet, Gennem Bakkerne 17, 9310 Vodskov: Museumsrådet for Nordjyllands Amt. Kr. 60,- (01.764).

Herrnhutter-samfundet i Christiansfeld.

Historisk Samfund for Sønderjylland, Åbenrå, 2 bind. Kr. 350,- (27.65).

Sokkelund herreds tingbøger

Sagsregister 1621-22 og 1624-37. Landbohistorisk Selskab. Kr. 148,- (34.71).

Caspersen, Jens E.

Hørbylund gods skifteprotokol. Frederikshavn: Bangsbomuseet. Kr. 17,- (34.72).

"Ormholt" skifteprotokol 1774-1789: Oversigt over personer nævnt i protokollen. Frederikshavn: Bangsbomuseet. Kr. 12,- (34.72).

Jensen, Verner

Navnefortegnelse, Fladstrand skifteprotokol 1770-1790. Frederikshavn: Bangsbomuseet. Kr. 22,- (34.72).

Atlas

over Danmarks administrative inddeling efter 1660. Bind 1: Atlasbind. Bind 2: Tekstbind. Dansk Historisk Fællesforening. Kr. 478,65 (35.1).

Dahl Hansen, Bente

Betler eller almisselem: Studier i offentlig fattigforsorg i Sjøllands stifts landsogne 1708-1802. Landbohistorisk Selskab. Kr. 80,- (38.409).

Jonassen, Otto

Købstadsliv i enevældens barndom: Svendborg sidst på 1600-tallet. Svendborg og Omegns Museum. Kr 60.- (46.4 Svendborg).

Olivarius, N. H.

Pastor Olivarius' indberetning om Åstrup og V. Starup sogne år 1768. Tofterup: Heureka. Kr. 18,30 (46.4 Åstrup).

Tømnesen, Allan

Helsingørs udenlandske borgere og indbyggere ca. 1550-1600. - Ringø: Misteltenen, 1985. Kr. 175,- (46.4)

Kalundborgs historie

Kalundborg kommune: I kommission hos L. Ellings Boghandel Kordilgade 17, 4400 Kalundborg.
Bd. 1: Tiden indtil 1830. Kr. 250,- (46.4).

Landboliv

Erindringer fra Viborg Amt. (Lokalhistorisk arkiv for Thisted kommune. I. P. Jacobsens Hus, 7700 Thisted) Bd. 1. Kr. 42,75. (46.4).

Århus Stifts årbøger

Udgivet af Historisk Samfund for Århus Stift. - Registre .. 1908-1984. (c/o Erhversarkivet, Vester Allé 12, 8000 Århus C). Kr. 60,- net. (46.4).

Bjørn, Claus

Frygten fra 1848: Bonde- og husmandsuroen på Sjælland i foråret 1848. Landbohistorisk Selskab, 1985. Kr. 88,- (63.094).

Stednavneudvalget

Portegnelse over stednavne i amterne vest for Lillebælt. - Kbh.: Stednavneudvalget: I kommission hos Akademisk Forlag. Kr. 90,- (89.684).

Festskrift til Thelma Jexlev

Fromhed og verdilighed i middelalder og renaissance. Odense: Odense Universitetsforlag, 1985. Kr. 195,20. (90.4).

Lundbak, Henrik

Såfremt som vi skulle være deres lydige borgere: Rådene i København og Malmø 1516-1536 og deres politiske virksomhed i det feudale samfund. Odense Universitetsforlag, 1985. Kr. 183,-. (96.1).

Tvede-Jensen, Lars

Jylland i oprør: Skipper Clement-fejden 1534 - Århus: Historisk Revy, cop. 1985. Bearbejdet og udvidet udgave af hans specialafhandling. Kr. 95,-. (96.1).

Folketællingen 1787

Gentofte sogn, Sokkelund Herred, Kbh. Amt. Pædagogisk Central, Gentoftegade 71, 2820 Gentofte. Gratis (99.264).

Folketællingen 1801

Søllerød Sogn, Sokkelund Herred, Kbh. Amt: Transskription og navne-register. Byhistorisk Arkiv for Søllerød kommune. Kr 60,- (99.264).

Folketællingen 1850

1. februar for Hørby Sogn, Dronninglund Herred. Søby Museum. Kr 25,- (99.264).

1. februar for Understed og Karup Sogne, Dronninglund Herred. Søby Museum. Kr 25,- (99.264).

Jensen, Verner

Befolkningen i Bangsbostrand og Flade 1750. Bangsbomusset. Kr. 16,- (99.264).

Befolkningen i Fladstrand 1715. Bangsbomusset. Kr. 40,- (99.264).

Folketælling Fladstrand 1749. Bangsbomusset. Kr. 22,- (99.264).

Skatteydere i Flade sogn 1672 og Fladstrand 1697. Bangsbomusset. Kr. 16,- (99.264).

Papsøe, Jørgen

Folketællinger Almind sogn, Lysgaard Herred, Viborg amt 1787, 1801, 1834, 1840, 1845. Vedbæk: Censur. Kr 117,- (99.264).
Folketællinger Karup sogn, Lysgaard Herred, Viborg amt 1787, 1801, 1834, 1840, 1845. Vedbæk: Censur. Kr. 102,- (99.264).

Rasmussen, Steen

Kogsbølle sogns befolkning 1638-65. S.E.R. Information, Heliosvinget 139 E, 5250 Odense SV. Kr. 198,- (99.264).

Jacobsen, Hans Henrik

Rektorer og lærere ved Odense Katedralskole 1802-1983. Odense Universitetsforlag Kr. 38,- (99.3375).

Hagelskjær Lauridsen, L

Munklindebogen.

bd. 1: 1495-1945: En slægtshistorie med stamtavle over Munklinde- og Overbyslægterne 1700-1945: Et bidrag til Bording Nordsogns historie. Eksp. Åge Pinderup, Bredgade 9, 7441 Bording, Kr. 135,- (99.94).

Bøger uden kendt bibliotekssignatur

Frandsen, N. H.

Engelholm skifteprotokol 1775-1850. Bønhasen, Hørsholmsgade 18B, 2200 Kbh. N. Kr. 98,-

Jørgensen, Harald

Lokaladministrationen i Danmark: Oprindelse og historisk udvikling indtil 1970: En oversigt. Rigsarkivet. Kr 183.-

Metzøn, Hans

Jødiske begravelser i Danmark 1977-1983. Kr 80.-. Eget forlag, Vodroffsvej 27, 1900 Kbh. V.

Vejledning i lokalhistorie

Af Verner Bruhn, Knud Prange og Eric Mourier. Dansk Historisk Fællesforening. Ca. kr, 150,-

Tidsskrifter

Bol og by: Landbokistorisk tidsskrift. Landbohistorisk Selskab. Kr. 120,- pr årgang.

Siden Saxo. Rigsarkivet. Kr. 120,- pr årgang.

Bøger udgivet af Lokalhistorisk Afdeling, Historisk Institut ved Københavns Universitet, Florsgade 4, 2200 Kbh. N.

Skriftserien

Nr. 3. Peter Bredsdorff: Kortlægning og historisk studier: Et Værktøj. Kr. 75,- (40.2)

Nr. 4. Margit Mogensen. Føstebønderne i Odsherred: Studier over sociale og økonomiske forhold 1750-1800. Kr. 75,- (63.012)

Nr. 7. Kjeld Villadsen: Pest, skatter og priser: Befolkningsudviklingen i Køge 1629-72. Kr. 40,- (31.2).

Småtryk

Nr. 3. Knud Prange: Slægt - miljø - samfund. Kr. 15,- (99.7).

Nr. 4. Vagn Dybdahl: Lad os afskaffe lokalhistorien. Kr. 10,- (40.71)

Småtryk fortsat

Nr. 6. Per Malmberg: Belgierne i Hellebæk. Kr. 26,- (32.61)

Nr. 15. Knud Prange: Svenskekrig - stilstand - opgang: Reflexioner over befolkningsudviklingen i Sjællandske købstæder ca 1650 til ca. 1850. (Særtryk af Stæder i udvikling). Kr. 30,- (31.2).

Vendelboarkivet

Privat samling af 87.000 kartotekskort med oplysninger om personer født i Vendsyssel 1775-1924. Oplysninger gives gratis og gerne. Tage M. Sørensen, Tuenvvej 29, Tuen, 9881 Bindstev (08) 93 22 39.

Officerer i den dansk-norske Sæetat 1660-1814 og i Den Danske Sæetat 1814-1932

I Personalhistorisk Tidsskrift 1984 offentliggjorde Jørgen Teisen et værdifuldt supplement til biografisamlingerne i T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Sæetat 1660-1814 og i Den danske Sæetat 1814-1932.

Supplementet, der bærer titlen Rettelser og tilføjelser til T. A. Topsøe-Jensen og Emil Marquard: Officerer i den dansk-norske Sæetat 1660-1814 og i den danske Sæetat 1814-1932, tilbydes nu i særtryk til kr. 20,- + forsendelsesomkostninger.

BESTILLING sendes til: Samfundet for dansk genealogi og Personalhistorie

Ekspeditionen

Tækkerløkke 34 A, 6200 Åbenrå.

Redaktionen er blevet gjort opmærksom på følgende titler af ældre dato, men som giver en masse oplysninger:

Erhvervsarkivet:

Landhusholdnings Selskabets Arkiv: Registratur og journalregistre:

Bind 1 1769-1807 personregistre (63.09)

Bind 1a 1769-1807 stedregistre

Bind 2 1808-1834

Dansk Brygger-stat ved Carl Jacobsen. 2 bind. Artur Jensens forlag, 1935, med en masse personoplysninger og billeder.

Meddelelser	s.3
Tilvækst til Bogsamlingen	s.4
Elisabeth Olsen: Marianne Kitellys liv i København	s.5
Genealogica	s.28

FORSIDEBILLEDETS TITEL: *Rosenborg Exercerplads omdannet til dyrskueplads under den 11. danske landmandsforsamling, holdt i København 1869. (Fra M.Lebech, Historiske glimt fra Københavns vestlige opland, 1977).*